

Выкарыстоўваць вопыт перадавікоў

Фестываль сельскагаспадарчых фільмаў праводзіцца ў першы раз. У многіх раёнах гэтай справе аддаецца шмат увагі. Актыўна дамагае прапаганда сельскагаспадарчых фільмаў бібліятэкар Воўжніцкага сельскага клуба Таццяна Міхайлаўна Шумай. Рамава і актывісты клуба ён часта бывае ў дамах калгаснікаў, раскавае ім пра фільмы, якія будуць паказвацца ў бліжэйшы час, збірае заапыты на карціны, якія хацелі б глядзець калгаснікі.

Дэманстраваў фільм «Арганізацыя гібріднага насення кукурузы». Клуб быў перапоўнены. Перад пачаткам сеанса з кароткай гутаркай выступіў дырэктар Воўжніцкага сельскай школы В. Талашоў. Ён раскаваў аб аздахах фестываля сельскагаспадарчых фільмаў. Пасля заахвочванняў кінакамеры і актывістаў фільмаў у дні паказу сельскагаспадарчых фільмаў быў праведзены раённы вечар жыццёва-навуковага характару «Навука і жыццё». У гэтым вечары прысутнічала больш 200 калгаснікаў.

Заслугоўвае распаўсюджвання вопыт работы кінакамеры Любанскага раёна т. Бандаш, які арганізаваў паказ сельскагаспадарчых фільмаў у чыровым кутку жыццёва-навуковай формы калгаса «Беларусь».

Разам з тым у раёне месці сельскагаспадарчых фільмаў неабходна большую ролю кіно ў прапаганда перадавага вопыту. Вельмі добра наладжана паказ сельскагаспадарчых фільмаў у Слоніміскім, Свіслацкім і Зельвенскім раёнах Гродзенскай вобласці.

Часта графік дэманстравання сельскагаспадарчых карцін паруюцца па віне кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў. Неадразава зрываўся кінасеанс з-за няцэлага транспарту для перавозкі апаратуры ў калгасе імя Леніна Луінецкага раёна і сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Суворова Сенненскага раёна. Рэдка дэманструюцца сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе «За Радзіму», імя Чапаева і «Перамога» Лявонскага раёна. У сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Леніна Луінецкага раёна і сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Суворова Сенненскага раёна.

Не прайшла нава добрая справа. Любача іпер у вёсцы Воўжніцкага сельскагаспадарчых фільмаў, якія дамагаюцца калгаснікаў дамагаюцца новых поспехаў у працы.

Пра карысць такіх фестываляў добра сказала Вядуліца Савіцкая: «Я прадуцтва дзякуючы зусім пачаў, але шчыра скажу, што сваім поспехам у многіх абавязана навука. Пытанні правільнага кармлення жывёлы, доўгі кароў, догляд іх — усё гэтаму мяне навучылі сельскагаспадарчых фільмаў. Я пераканана, што кіно — верны памочнік у працы».

У мінулым годзе ў дні шырокага паказу сельскагаспадарчых фільмаў, карціны гэтыя пасылаліся ў калгасы з улікам іх спецыяльнасці.

Так, напрыклад, ва Ушацкім раёне прапаўнілі вёскі змагаюцца за правядзенне пагадоў па пшні, і таму тут шырока дэманстраваліся навукова-папулярныя карціны «Пшчэкадоўля» і «Мясная пшчэкадоўля» да Лявонскага раёна, да Сенненскага раёна, да пераважна ўвага аддаецца развіццю грамадскага сінгадоўля, былі паказаны фільмы «Вопыт тутаеўскіх свінцоваў», «Выкарыстанне рэзервы ў свінцоваў».

Засядаў перад пачаткам гэтых сеансаў чытаюцца лекцыі і даклады, праводзіцца гутаркі на сельскагаспадарчых тэмы. Так, у сельскагаспадарчых «Пражэктар» Лявонскага раёна са змястоўнай гутаркай «Шляхі павышэння прадукцыйнасці працы ў калгасах» выступіў аграном т. Івашкевіч.

Цікавым было абмеркаванне фільма «Расказ аб кукурузе» ў калгасе «Зара камунізма» Іванаўскага раёна. Брыгада т. Трапеза падзялілася вопытам вырошчвання высокіх ураджаў кукурузы.

У Ганцавіцкім раёне ў дні паказу сельскагаспадарчых фільмаў быў праведзены раённы вечар жыццёва-навуковага характару «Навука і жыццё». У гэтым вечары прысутнічала больш 200 калгаснікаў.

Заслугоўвае распаўсюджвання вопыт работы кінакамеры Любанскага раёна т. Бандаш, які арганізаваў паказ сельскагаспадарчых фільмаў у чыровым кутку жыццёва-навуковай формы калгаса «Беларусь».

Разам з тым у раёне месці сельскагаспадарчых фільмаў неабходна большую ролю кіно ў прапаганда перадавага вопыту. Вельмі добра наладжана паказ сельскагаспадарчых фільмаў у Слоніміскім, Свіслацкім і Зельвенскім раёнах Гродзенскай вобласці.

Часта графік дэманстравання сельскагаспадарчых карцін паруюцца па віне кіраўнікоў калгасаў і саўгасаў. Неадразава зрываўся кінасеанс з-за няцэлага транспарту для перавозкі апаратуры ў калгасе імя Леніна Луінецкага раёна і сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Суворова Сенненскага раёна. Рэдка дэманструюцца сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе «За Радзіму», імя Чапаева і «Перамога» Лявонскага раёна. У сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Леніна Луінецкага раёна і сельскагаспадарчых фільмаў у калгасе імя Суворова Сенненскага раёна.

Не прайшла нава добрая справа. Любача іпер у вёсцы Воўжніцкага сельскагаспадарчых фільмаў, якія дамагаюцца калгаснікаў дамагаюцца новых поспехаў у працы.

Пра карысць такіх фестываляў добра сказала Вядуліца Савіцкая: «Я прадуцтва дзякуючы зусім пачаў, але шчыра скажу, што сваім поспехам у многіх абавязана навука. Пытанні правільнага кармлення жывёлы, доўгі кароў, догляд іх — усё гэтаму мяне навучылі сельскагаспадарчых фільмаў. Я пераканана, што кіно — верны памочнік у працы».

У мінулым годзе ў дні шырокага паказу сельскагаспадарчых фільмаў, карціны гэтыя пасылаліся ў калгасы з улікам іх спецыяльнасці.

Так, напрыклад, ва Ушацкім раёне прапаўнілі вёскі змагаюцца за правядзенне пагадоў па пшні, і таму тут шырока дэманстраваліся навукова-папулярныя карціны «Пшчэкадоўля» і «Мясная пшчэкадоўля» да Лявонскага раёна, да Сенненскага раёна, да пераважна ўвага аддаецца развіццю грамадскага сінгадоўля, былі паказаны фільмы «Вопыт тутаеўскіх свінцоваў», «Выкарыстанне рэзервы ў свінцоваў».

НА ЗДЫМКАХ НОВАГА ФІЛЬМА
Кінастудыя «Беларусьфільм» закармае здымкі каларовай мастацкай карціны «Навасці бурс» (другая серыя) па раману Я. Коласа «На ростанях».

На здымках: 1. Рабочы момант. Ля кінакамеры рэжысёр-пастаноўшчык Ул. Корш-Саблін, галоўны апэратар А. Буяніскі, асістэнт апэратара В. Бараноўскі.

2. Артyst Э. Ізотаў у ролі Лявоніча і артyst М. Названнаў у ролі памешчыка Скірмунта.

Фота Л. Сушкевіч.

Кнігу чытаюць у кожным доме

У Рэчыцкай раённай бібліятэцы адбылася нарада работнікаў культуры і асветы раёна, на якой абмеркавана пытанне далейшай прапаганды літаратуры.

Многія бібліятэкі раёна дабіліся поспеху ў распаўсюджванні кнігі. Асаблівым прыкладам у гэтых адносінах можа служыць Ровенска-Слабодская сельская бібліятэка. Тут рэгулярна праводзіцца канферэнцыйны чытачоў, часта наладжваюцца гутаркі аб кнігах. Для пашырэння абслугоўвання сельскіх працаўнікоў бібліятэка арганізавала дзве перасоўныя бібліятэкі. У вёсцы Ровенска Слабодка кнігу чытаюць у кожным двары.

Абавязацельствы да з'езду

Калектыў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР ужо пачаў падрыхтоўку да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы.

Навукова супрацоўнікі абавязаны з'явіцца на з'ездзе ў якасці прадстаўнікоў навукова-даследчай і грамадскай працы. У гэтым годзе ў Інстытуте пачаўся падрыхтоўка да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы.

Навукова супрацоўнікі абавязаны з'явіцца на з'ездзе ў якасці прадстаўнікоў навукова-даследчай і грамадскай працы. У гэтым годзе ў Інстытуте пачаўся падрыхтоўка да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы.

80 спектакляў на вёсцы

Магілёўскія драматычны тэатр пачаў новы сезон з вельмі спазненнем, толькі ў лютым, бо затрымаўся рамонт будынка тэатра. Але калектыў драмы ў гэтым годзе зрабіў дзіўныя дасягненні. У першы год пачаўся падрыхтоўка да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы.

У першы год пачаўся падрыхтоўка да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы. У першы год пачаўся падрыхтоўка да з'езду КПСС новым абавязацельствам ў галіне навукова-даследчай і грамадскай працы.

Для магіляўчан

У канцэртнай паводзе па Магілёўскай вобласці павыла група артыстаў тэатра «Опера і балет» — народныя артысты БССР А. Нікалава, М. Зюванцаў, заслужаныя артысты

Друк Беларусі за сто год

«Бібліяграфічны ўказальнік перыядычнага друку Беларусі (1817 — 1916 гг.)», выданы кіраўніком паліт. Дзяржаўнага рэспубліканскага бібліятэчнага ўстаўлення І. І. Леніна, з'яўляецца першым на Беларусі. Калі рускія перыядычныя выданні многіх год ужо былі ў той ці іншай меры ўлічаны і сістэматызаваны (работы В. Сопікава, В. Анастасевіча, П. Віаземскага, І. Быстрова, А. Наўстрова, В. Сражынскага, І. Лісоўскага, Ю. Мажаніка, то аб беларускіх выданнях мы знаходзім толькі некаторыя звесткі ў работах Н. Лісоўскага «Русская периодическая печать (1703 — 1900 гг.)» (П., 1915) і Ю. Мажаніка «Предварительный список периодических изданий России 1901—1916 годов» (Л., 1919). Прычым у Лісоўскага, так і Мажаніка імкнуліся даць апісанне ўсіх перыядычных выданняў Расіі і не маглі падрабязна спыніцца на выданнях, звязаных з Беларуссю. Натуральна, што ў абодвух работах ёсць недакладнасці і памылкі.

Між тым, усё больш і больш даследчыкаў самых розных галін культуры і навукі з'яўляюцца да перыядычнага друку ў пошуках неабходнага для работы звестак, матэрыялаў, публікацый.

Даведкі ж па пытаннях, звязаных з перыядычным друкам, можна атрымаць толькі ў бібліяграфічных адрэсах буйных бібліятэк, якія маюць у фондах вышэй пералічаных выданняў даведкі. Але частка кніг (асабліва работы Лісоўскага і Наўстрова) даўно сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. Іх няма ў фондах масавых бібліятэк.

Стварэнне бібліяграфіі перыядычнага друку Беларусі стала належаўняй задачай.

Аўтар-складальнік «Указальніка», загадчык адрэсаў Беларускай літаратуры і бібліяграфіі А. Сакольчык з вельмі цікавым і скрупулёзна апісаннем газеты і часопісаў, якія захаваліся ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна, ва Урадавай бібліятэцы імя М. Горькага, у Дзяржаўным архіве БССР і Архіве Мінскай вобласці. Для праверкі матэрыялаў была выкарыстана карткавая перыядычнага выданняў групы прэсы Дзяржаўнай публічнай бібліятэкі імя Салтыкова-Шчадрына ў Ленінградзе і рукопісныя матэрыялы да друку гэтай групы работы «Бібліяграфія перыядычных выданняў Расіі (1901—1916 гг.)». Нягледзячы на многія цяжкасці, складальнік «Указальніка» ўказаў на друк у Беларусі «Указальнік» вельмі каштоўную работу. Усе, каму даволіцца з'яўляцца да Беларускай бібліятэцы часопісаў, выданняў з вельмі ўдзячнасцю сустрачаюць гэтую кнігу.

Мы знаходзім у кнізе 261 назву часопісаў, выданняў тэлеграфных агенстваў. Сярод іх такія шырока вядомыя выданні, як газета «Северно-Западный край», «Минские губерние ведомости», «Наша Ніва», і такія зусім малавядомыя, як, напрыклад, «Летучий листок Полесского комитета РСДРП», «Окраня», «Шматлікі «Копейки» і інш.

Паўната сабраных матэрыялаў не выклікае сумненняў. Толькі тэлеграм агенства часопісаў перыядычнага выданняў, якія не зусім дакладна і зусім не ўключылі ва «Указальнік» назвы часопісаў і газет, аб якіх ужо выхадзіліся ў Беларусі, але якія так і не пачыліся друкаваць.

Акрамя часопісаў і газет, якія выхадзілі на тэрыторыі сучаснай Беларусі, аўтар-складальнік уключыў і тыя, што выхадзілі ў іншых месцах — буйная Заходняя краёвая Расія і ў іншых ступені маюць дамыненне да Беларусі. Такі падыход да выбору матэрыялаў вельмі пераканана абгрунтаваны ў прадмове да «Указальніка». Ён, безумоўна, значна павысіў каштоўнасць кнігі.

Аўтар сабраў выданні, якія выхадзілі на працягу ўсяго стагоддзя, і прывёў іх у строіную сістэму. Структура «Указальніка» прадумана, проста, зручная.

Усе выданні падаюцца ў алфавітным парадку, аб кожным з іх прыводзіцца самая падрабязная звестка: калі часопіс і газета пачалі выходзіць, месца выдання, перыядычнасць, аб'ём, імя рэдактара-выдаўцы, колькі нумароў выйшла, змена назвы і перыядычнасці і г. д.

Прыцягваюць увагу апісанні некаторых выданняў. Напрыклад, з аналізі імя газет «Северно-Западный край» мы даведваемся, што тут у 1905 г. была надрукавана праграма РСДРП, прынятая II з'ездам партыі. У №№ 782, 783, 785 надрукаваны артыкул У. І. Леніна «Марксизм и неиндивидуализм». У гэтай жа газеце 15 мая 1905 г. змяшчаю верш Я. Купалы «Мужик».

На жаль, такіх аналізаў мала. А ў аглядах некаторых выданняў сустракаюцца памылкі. Так, у аглядах некаторых выданняў сустракаюцца памылкі. Так, у аглядах некаторых выданняў сустракаюцца памылкі.

Да таго ж дата выхodu апошняга нумара газеты не ўсталявана. Вядома толькі, што выданне спынілася ў 1912 г.

Асобна выдзелены выданні на беларускай мове, што асабліва важна, бо, нарэшце, мы маем дакладныя звесткі аб колькасці і часе гэтых выданняў.

Акрамя асноўнага, алфавітнага «Указальніка» перыядычных выданняў, у кнізе ёсць і шчыра дадатковыя, дапаможныя «Указальнікі».

У імяні алфавітнага «Указальніка» рэдактараў і асоб аб якіх гаворыцца пры апісанні выданняў, літаратуры і навуковай імяні Зм. Вядулі, П. Гарнага, К. Каліноўскага, Л. Кандраціна, Я. Купалы і інш. Вельмі добра, што ў алфавітным «Указальніку» раскрыта асаблівасці асобна. Аднак, заховаючы паслядоўнасць, трэба было раскрыць і псеўданімы К. Каліноўскага — «Ясько», гаспадар з-пад Вільні, а да «Указальніка» гэтыя да вольныя адрэсы паслоўкі, былі б належыч розным асобам.

Выданні, звязаныя з імяні Я. Карскага, А. Кіркова, Д. Ніфіраўскага, В. Пачобі, Е. Раманава, А. Салгубова, А. Семановскага, Д. Скрыпчаніна, І. Эрэнкіна і інш., безумоўна, запікаюць этнаграфію і мовазнаўства.

Многі цікава знойдуць тут дадзеныя і гісторыі, і мастацтвазнаўства.

А нашым мастакам-літэратурам вельмі карысна будзе даведацца аб беларускіх літэратурных выданнях, якія складальнік выдзеліў у асобны раздзел.

Сістэматычны дапаможны «Указальнік» дае нам уяўленне аб разнастайнасці беларускіх перыядычных выданняў. Тут мы знаходзім агляды паўнацэнныя выданні, якія рэалізаваліся ў нашай краіне, асабліва ў нашай краіне, асабліва ў нашай краіне.

І вось гэтая кніга, у якой даўно адчуваюцца патрэбы прадстаўнікоў розных спецыяльнасцей — бібліятэчнікаў, журналістаў і мовазнаўцаў, літэратуры і гісторыі, — выдана тэражом толькі ў 250 экзэмпляраў і надрукавана... на рататары.

Вядома, ёсць людзі, якія лічаць, што імя «Указальнік» патрэбны толькі бібліятэкам і прытым, выключна буйным.

Напраўдніка думка! Няхай гэты першы выданне застаецца ў бібліятэках, але неабходна, каб у хуткім часе кнігу атрымалі больш шырока кожна чытачоў. Мы верым, што «Бібліяграфічны ўказальнік» перыядычнага друку Беларусі ператворыцца з бібліяграфічнай рэдкасці ў карысны дапаможнік, даступны кожнаму.

А. ЮРЭВІЧ.

Напярэдадні вялікіх юбілеяў

У наступным годзе наша рэспубліка будзе адзначаць 80-годдзе з дня нараджэння двух найвялікшых сямёў беларускага народа — Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Разам з імі адзначаць гэтыя ўрачыстыя даты ўсе працоўныя ССРС і краін народнай дэмакратыі. Падрыхтоўка да ўшанавання змяняюцца ных дат ужо распачалася. Прэзідыум праўлення Саюза пісьмніцкаў БССР, сакратарыят Саюза савецкіх пісьмніцкаў ССРС і прэзідыум АН БССР прынялі спецыяльныя пастановы аб падрыхтоўцы і правядзенні гэтых юбілеяў.

Выдавецтва АН БССР выдае збор твораў Я. Купалы ў 7 тамак, а Беларускае дзяржаўнае выдавецтва — дванаціццацітомны збор твораў Я. Коласа. Дзяржаўнае выдавецтва мастацкай літаратуры імя Я. Купалы і імя Фрунзе імя Я. Коласа на рускай мове, а «Савецкі дзіцячы» — зборнік успамінаў пра народных паэтаў. Дзяржаўнае выдавецтва дзіцячай літаратуры («Детгиз») выпусціць аднатомнік выбранных твораў Я. Купалы. Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціць у свет багата ілюстраваную кнігу Я. Коласа «Сымон-музыка» і зборнік паэм Я. Купалы.

Акадэмія навук БССР, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна і Мінскі педінстытут імя М. Горькага правядуць урачыстыя юбілейныя сесіі, прысвечаныя гэтым датам.

У святочны дні ў розных месцах рэспублікі і Саюза, якія звязаны з жыццём і дзейнасцю пэсароў, будуць устаноўлены мемарыяльныя дошкі. Маршруты таксама адкрываюцца ў Я. Купалы і Я. Коласа.

«Беларусьфільм» павінен выпусціць некалькі кароткіх і поўнаметражных дакументальных фільмаў аб жыцці і творчасці народных пэсароў і фільм-спектакль па драме Я. Купалы «Роскіданне гняздо» ў пастаноўцы Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Я. Коласа.

Святая будзе адзначана і шыклм перадач па Беларусі і Усесаюзнаму радыё і тэлебачанню. Будуць выпушчаны грамадзянскія з выстун-

леннямі Я. Купалы і спектаклямі «Паўлінка» і «Раскіданне гняздо» па творах паэта, боісты Я. Купалы і Я. Коласа, статуэтка, ваза, шкатулка і партрэтны паэту.

Абудова шматліка святочных вечараў на прадрывах, па ўставах, інстытутах і школах БССР і братніх рэспублік.

Шырокую работу ў сувязі з надухоўнымі юбілеямі разгарнулі літаратурныя музеі Я. Купалы і Я. Коласа, на якіх ляжыць задача па кардынальнаму ўсім мерапрыемствам.

Літаратурны музей Я. Купалы, напрыклад, адрэа зборнік успамінаў, выдае зборнік «Народны пісьнік Янкі Купала», манатрафію А. Ескава «Янкі Купала і беларускі тэатр», даведнік «Па залах Літаратурнага музея Янкі Купалы», каларовае буклет і 25 паштоўкаў аб жыцці і дзейнасці паэта.

Літаратурны музей Я. Коласа рыхтуе да выдання кнігу нарысу Л. Мірашчыка «З незабытых дарог» і юбілейны плакат «Па родных мясцінах Якуба Коласа».

Прыжыццёвы творчасці Я. Купалы і Я. Коласа дасягнула музеяў шмат каштоўных матэрыялаў. Так, зусім нядаўна купалі і коласавыя атрымалі ў дар калекцыі з асаблівых бібліятэкі члена-карэспандэнта Акадэміі навук ССРС В. Баркоўскага і яго жонкі Наталі Яфімаўны (дачка акадэміка Я. Карскага). Сярод даслажных дакументаў шмат газет і часопісаў, у якіх упершыню друкаваліся творы Я. Купалы і Я. Коласа. Гэтыя і іншыя матэрыялы значна дапамогуць даследчыкам пры складанні бібліяграфіі і вывучэнні мастацкай спадчыны вялікіх паэтаў.

Трэба адзначыць, што не ўсе робіцца як след па падрыхтоўцы да юбілейных ўрачыстасцей. Хоча да свята застаюцца крыху больш года, не створаны шчыра адпаведныя камісіі па ўшанаванні памяці паэтаў. Да прыкладу, Украіна рыхтуецца да юбілею Т. Шаўчэнка ўжо шэсць год і лічыць, што гэтага мала.

Міністэрству культуры, Міністэрству асветы і сярэдняй спецыяльнай і прафесійнальнай адукацыі і Міністэрству асветы БССР сумесна з Літаратурным музеям Янкі Купалы варты пакапацца, каб у купалі і коласавыя сьвята з выездам на розныя месца — у Вязьку.

Л. ВАНКОВІЧ,
навукова супрацоўнік Літаратурнага музея Я. Купалы.

У канцэртнай паводзе па Магілёўскай вобласці павыла група артыстаў тэатра «Опера і балет» — народныя артысты БССР А. Нікалава, М. Зюванцаў, заслужаныя артысты

ЛЕПШАЯ ТРАДЫЦЫЯ — НАВАТАРСТВА

Сёння дзе хто сваім неразумнем пазіў выхадзіцца так, як колісь заўважыць шляхчэй свай радаслоўнай, Нядаўна пры сустрачці адзін знаёммы доўга довадыў мне, што ён ніяк не можа ўзяцца радыкоў з тэрмінаў вершаў аднаго заходнебеларускага паэта:

Ты пацучы, як птушай шчабеча даўру...
Да янкі палдыдзеш, гэтай пэсарыя праняты,
І далёкую сьня пашалеш праз краты,
І набегуючы здушыш слэзу.

Або:
Нож маёй памяці манюка Іскрай,
Творчыца радасць манюга дня,
Знаю, — выйдзі вясною шумлявай,
Каб тысячы мук,
як сцяг, падняць!

Мне гды падумалася, што мой знаёмы, начытаўшы розных артыкулаў пра «фальшу» і «лірыку», проста лічыць модалым не разумець паэзію.

Якое ж было маё здзіўленне, калі назаўтра ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў № 24 студзеня і прыстаў артыкул Пільна Пэстрака «Ідэал абавязана выбару» аб новым зборніку Анатоля Вялюгіна «На-сёска».

Рэзюмента якая не задавальнялі тыя вершы паэта, які сваёй метафарычнасцю быў блізка толькі што прыведзеным строфам...

Там, дзе ў дзе з лобай мед пілі чымамі,
закусілі губы
да крыві каліны, —
чытаў я вялюгінаўскія радкі і радаваўся за знаходкі паэта; разам з імі бачыў гэтыя чымчарныя строкі каліны. Не бачыў у радках толькі таго, што сцягваў П. Пэстрак, — паэтычна галаваломкі.

І калі вершы А. Вялюгіна мне былі зразумелы, то амаль неразумелым быў артыкул П. Пэстрака. Тут кідаўся на мяне і не зусім пазнавальны, як «некаторыя з іх (вершаў)», сапраўды адрасаваны непасрэдна

скажам, метафара «дождж ідзе», хоць яна такая ж старая, як дождж на зямлі; недастаткова змагаемца за сапраўдную маладосць паэзіі, да эмацыянальнае дзейнасці, актыўнасці вывучэння строфаў, за пошукаў і смелых, сінтэтычных абгульчэнняў розных паэтаў, нашата сучасныя радкі і сучаснасць паэзіі мы больш бачым у адлюстраванні ён новых фактаў быту, сацыялістычнага ўкладу, чым свету перажыванняў, эмоцый, шырыні ўяўленняў нашага чалавека, яго новага светаўспрымання. За размовамі аб на-следаванні традыцыі нашай класікі, якое часам разумецца амаль як плагіят, мы недастаткова ўважалі да сённяшняга тэндэнцыі паэзіі, да таго, як змяняецца ўзбагачаюцца паэтыка сучаснага беларускага верша, і часта ў імя старога адмаўляем сучаснае. А паэзія дзе цікавы матэрыял для разгляду.

Успомнім цудоўны верш Якуба Коласа «Чыгунка», напісаны ў ты час, калі шчыльна беларускіх прастароў толькі што прарэзаў гудок пара-воза.

У два рады між палёў
Роўна рэйкі ляглі,
Рэжучь нутры лясцоў,
Точачь гідры зямлі.

Дзе страляю лішчы.
А дзе дужай бегучь
Цераз горы і глады,
Смела рэчы чыкуць.

Эх, і быстры ж той гоні!
Толькі пыхкае дым.
За вагонам вагоном
Мчыцца змеём лікім.

Мчыцца чыноўку ў гудзень
Толькі доль прыжыць.
Так ні конь, ні алень,
Ні арол не лішчы.

Назаўсёды застаюцца ў нашай паэзіі гэтыя непатворныя радкі, уварожаны тым часам, радкі, якія ўвобралі ў сабе здзіўленне селяніна магутаў машынай, з не шалёным бегам, ад якога аж «поле дрэмляе»; захапленне незвычайнай хуткасцю,

для якой не стае параўнанняў — «так ні конь, ні алень, ні арол не ляччы».

І вось новым радкі, народжаным новым успрыманнем,
Жахне ў вочы кур'ерскі,
Гарачы, як чутка,
І раскроіць зялёным хвостом краявід.

Бліскавіца шкла
прамільне заклопачаны хуткі,
Пратручка пашоўтам.
Прысліце ясьлед транзіт.
(М. Лужанін, «Рух таварных цягнікоў»)

Або возьмем верш Янкі Купалы «Ты з Заходняй, я з Усходняй...» — твор аб радасці ўз'ядання народа ў адзінай Савецкай дзяржаве. Ніхто не раскаваў так бясхмарна проста, так нарадаўна значэння, як народны паэ-та.

Тае коні, мае коні,
Пасля дзён трывожных
Будуць пасвішчы разам
На лугу мурожным.

І тая ж падзея, убачаная ў шырокім грамадска-палітычным аспекце героем-падпольшчыкам, вярнем бела-белыя астрогоў.

З палону выйшлі хлопцы і сцягі,
Якіх даўно вярні не чакавалі.
(В. Таўляў, «Першамайскія сцягі»)
Яшчэ прыклад — з вершаў аб пры-родзе. Не ў аднаго пакалення людзей з'яўляўся прыход вясны з наступнымі коласкаўскімі радкамі:

Ушчак, мароз-здзудзі!
Чуеш ты, стары, ці не?
На пагорках булі-гулі!
Песні чуюцца вясне.

І вось вясна з тымі асацыяцыямі, якія з'яўляюцца з ёй у буйлага фран-таўка ў першых паслявясенных гады:

Прывінчаны ледзяныя штыкі
Да кожнай высокай страхі.
Іх сядзіць зіма да таго даўла:
Чакаючы умоўнага знаку, —
І рынуцца рыжым стрэжкі сляу
У штахавую атаку.

Абрушана сонца да дзесяці хвілін
Мільёны праменьняў на снег.
І першы узвод агнявых ручаіч

Патэтычны супастаўлены пачалі рабіць не толькі на іх прадметнай, але і эмацыянальна-туковай аснове:
Сенія ўспаміны
трыжожаць,
як міны...
(А. Вялюгін, «У мяне на Урале маці жыў»)

З прычыны разнастайнасці інтэр-эсаў, запатрабаванні, імкненні сучаснага героя яго перажыванне стала больш багатае на фарбы, адценні. Свет паўстае ва ўсім багачы сваіх падрабязнасцей.

Сённяшні верш П. Панчанкі цяжка падаецца звычайнай класіфіка-цыі. Ён увесь у руху думкі, у змяненні, абрыццях пацучы. Яго форма і асаблівасці залежаць не толькі ад эзнейшай тэмы, але і ад эмацы-нальнага развіцця яе. Калі ўлічыць, што слова заўсёды ў нейкай ступені спазнаецца ў асяродку пачуццяў паэта, каб перадаць тэму аднаго з дзяцей, да ўраўнавання вібрацыі, то ў выніку ў памяці застаецца толькі думка аб тым, што адчуваўся; калі ўлічыць усё гэта, то псіхалагічна чуйнасць лепшай сённяшняй паэзіі — яркае сведчанне буйных дасягненняў і пера-мог яе майстроў.

Шкада толькі тое, што «срэдня» ўро-вень нашай паэзіі ўсё яшчэ далёка адстае ад гэтых заваяў. У друку пераважаюць чыста асапальныя, ін-фармацыйныя вершы, дзе ўсё ўвага зварнута толькі на сам прадмет пе-ражывання, а не на той эмацыяналь-ны «вздох» думак, пачуццяў, аса-чыў, хоць менавіта гэты «вздох» і ёсць характэрна пачуцця паэта, каб перадаць тэму аднаго з дзяцей, да ўраўнавання вібрацыі, то ў выніку ў памяці застаецца толькі думка аб тым, што адчуваўся; калі ўлічыць усё гэта, то псіхалагічна чуйнасць лепшай сённяшняй паэзіі — яркае сведчанне буйных дасягненняў і пера-мог яе майстроў.

Шкада толькі тое, што «срэдня» ўро-вень нашай паэзіі ўсё яшчэ далёка адстае ад гэтых заваяў. У друку пераважаюць чыста асапальныя, ін-фармацыйныя вершы, дзе ўсё ўвага зварнута толькі на сам прадмет пе-ражывання

ПЕРШЫ КРОК

Беларускія тэлеглядчы атрымалі магчымасць знамяціцца з вучэбнай пастаноўкай тэлевізійнай драматычнай студыі па п'есе А. Арбузава «Гадзі надраваніа» (рэжысёр А. Рукковіч).

Знамяціцца ўжо сам факт, што ролі ў гэтай п'есе, не лёгкія для ўвасаблення нават на прафесійнай сцэне, выконвалі самадзейныя артысты — рабочыя і служачыя мінскіх прадпрыемстваў і ўстаноў.

Перад рэжысёрам стала складаная задача: у межах творчых магчымасцей малавядомых выканаўцаў — людзей з розным узроўнем ведаў і агульнай культуры — перадаць больш-менш выразна стрыжнявыя лініі драматычнага твора.

Выканаўцы даволі ўпэўнена адчувалі сабе перад аб'ектыўнай камерай. Як вучэбная пастаноўка, гэтая работа тэлевізійнай драматычнай студыі мае шэраг творчых удач.

Жыццёвымі рысамі прываблівае выкананне ролей ібці Тасі (музычны кіраўнік дзіцячага сада А. Крахмада), вадзіцеля машыны Бочкіна (токара-фрезершчык Я. Лютца), старшага сяржанта Салдаценкава (слесар-механік І. Самусенка), артыдыста (слесар І. Лебедзеў), Зойкі Талочкавай (фрезершчыца Л. Малішэўская), — праходжа (тэхнік-інструктар С. Акімушкін).

Галоўныя вобразы спектакля выкаваны з рэальнага, але ў цэлым не вельмі высокай ступенню пранікнёнасці ў сутнасць характараў.

Вадзернікаў (слесар М. Паўлаў) больш-менш жыццёва ўспяе, калі ў сувязі Паўліка Тучкова знаходзіць штуршок да адкрыцця, у сцэне адзёду Волгі на фронт. Лаўрухін (інжынер Н. Агейчык) найбольш блізка да задумы драматурга ў сцэне размовы пра шпіталь з Люсай.

Паўліка Тучкова іграў таварыстваў на І. Свінарніка, Мікіту Алексеевіча Архіпава — настройчыч тэлевізійнага радыёзавада Г. Піміраіна, Люсю Вадзернікаву — шпінетшчыца Т. Гураска, Галіну — сакратар камітэта камсамола інструментальнага завада Т. Прывалава, Волгу — бібліяграф П. Яроміна, Ніну — чарчэжніца Э. Маневіч.

Жаночыя вобразы ў спектаклі маля чым выразніцца.

Выканаўцы ролей Лаўрухіна і Тучкова, як і большасць астатніх, — рэзёрвы, якія добраасмелена перадаць тэкст.

Тое ж можна сказаць і пра ролі Алёга Дароніна (слесар-механік В. Крайко), Кузі (механазборшчык радыёзавада В. Марозава), дзятчынны

з п'еса (абмотчыца П. Навіліна), трох салдат (Я. Лютца, слесар В. Настабурка, цяслар Р. Казырыцкі).

Памылковым уяўленца нам выбар п'есе для вучэбнай пастаноўкі. Твор А. Арбузава «Гадзі надраваніа», які адказвае на падлічаныя навіны, але ў той жа час падароўнаму сур'янае пытанне: «Куды ідуць усё дні?», — адзін з узорнаў савецкай драматургіі, багаты падтэкстам, хваляючымі складанымі вобразамі, падзеленымі са шматлікімі псіхалагічнымі нюансамі.

Самадзейны калектыў не здолеў дабіцца і ён не мог дабіцца пры перапісанні ўзроўні майстарства, каб п'еса прагучала шматпланавая, з усімі яе падтэкстамі і нюансамі. Сумленна перадачы тэкст, выканаўцы толькі абазначалі пачуцці, рэдка дзе дамагаючыся паўнацэннага гучання думак драматурга. У выніку цікавая п'еса на тэлеэкране здаецца расцягнутай.

Няправільна, на наш погляд, браць для вучэбнай работы «поўнаметражны» твор на далёкім этапе выхавання калектыву. Куды большых поспехаў дамагліся б выканаўцы і рэжысёр у пастаноўку аднаактковага твора або скарачанага вяртыця «поўнаметражнага» п'есе. Ёсць багата аднаакткова і ў сённяшняй беларускай драматургіі, і ў класіцы. І творчыя задачы паўстаўлялі б перад рэжысёрамі і выканаўцамі не менш складаныя і пачуццёвыя, чым у гэтай рабоце. Аднак вынікі маглі б быць лепшымі.

У прынцыпе трэба вітаць ініцыятыўны тэлеустудый па стварэнні сваёй тэатральной групы з лепшых сіл мастацкай самадзейнасці. Магчыма, гэтая група ў далейшым можа вырасці ў цікавы народны тэатр пры тэлеустудыі. Але паказана работа — толькі першы крок у гэтай справе, толькі першая спроба, якая паказала цікавыя і слабыя бакі арганізацыі тэатральной групы. Трэба, відаць, больш старанна шукаць народныя таленты, якіх ёсць нямяла, і прапавіць з імі метадычна, не спыняючыся, даваць ім пасільны творчыя заданні.

У. А. БОЙКА.

Сцэна з тэлевізійнага спектакля па п'есе «Гадзі надраваніа» А. Арбузава.

У роліх: Галіна — сакратар камсамола арганізацыі інструментальнага завада Т. Прывалава, Волгу — бібліяграф П. Яроміна, Лаўрухіна — інжынер па тэхніцы беспрыктратнага завада Н. Агейчык.

Фота С. Чыршына.

ЯКУБ БРАЙЦАЎ

ДА СТАГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ

У слянянскіх сімі ў вёсцы Заблытшыне былога Клімавіча павета Магілёўскай губерні 19 лютага 1861 г. нарадзіўся Якуб Раманавіч Брайцаў. Яго бацька з усіх сіл стараўся, каб як найлепш выхавалі сына, даць яму адукацыю. У роднай вёсцы хлопчык Якуб скончыў пачатковую школу. Пасля вучыўся ў Клімавіцкім павятовам вучылішчы.

Некаторы час пасля вучобы ён працаваў памочнікам пісара Заблытшынскага валаснога ўпраўлення, а наўзабаве канторшчыкам цукровага завада на Украіне ў памешчыка Цярэчанкі.

Калі Якубу споўнілася дваццаць год, ён едзе шукаць шчасця ў Маскву. У канторы вымагаў у той час катка-кветкавода Ф. Новага ён хутка атрымаў пасуду бухгалтара. Аднакова Я. Брайцаў вывучае мастацкую літаратуру, часта наведвае Румінаўскую бібліятэку і піша аповесць «Багачы». У гэтым творы пісьменнік праўдыва адлюстравалі жыццё селян пастраіў рэформы на Магілёўшчыне.

Акадэмік Я. Карскі ў трэцім томе сваёй работы «Беларусы» адзначаў, што гэта таленавіта напісаная аповесць.

У аповесціх «Наўдашачка Анюта» (1887), «Старая вёска» і іншых разказахца пра быт і тыпы Клімаўшчыны. Паказваючы беспрасветную цемру, несправядлівасць, галечу, пісьменнік ускладаў вялікую надзею на будучыню. Нібы довізам, агітмі-

стична, радасна, з вялікаю надзеяй гучалі апошнія радкі аповесці «Наўдашачка Анюта» — «Усё — за жыццё, і нічога — супраці!»

У аповяданні «Юда» (1899), якое аўтар назваў псіхалагічным эцюдам, мы ўжо знаходзім крытыку тагачаснага ладу, філасофскае разважанне аб рэалізацыі.

У далейшым Я. Брайцаў бярыцца за адвакацкую працу, адначасова вывучае кветкаводства і нават адкрывае ў Маскве магазін па продажы кветак. Але на гандлёвай справе ён хутка прагараў, страціў усё матэрыяльныя сродкі, якія збіраў з вялікімі цяжкасці. Зборнік іто апаваданнаў, які ўжо быў набыты ў друкарні, праз гэта так і не ўбачыў свету.

Пасля дваццацігадовага пражывання ў Маскве Я. Брайцаў зноў вяртаецца ў родныя мясціны, бярыцца за сельскую гаспадарку, а пасля за адвакацкую працу на слянянскіх справах.

У 1905 г. у часы рэвалюцыйных падзей у пісьменніку знаходзіцца негалеўная літаратура, за што ён і трапіла пад нагляд паліцыі. У гэтыя ж часы ім была напісаная камядэла «Бяда прыганя», у якой разказваецца пра падзеі ў глухой мясцовасці Беларусі.

Пра жыццё беларускай вёскі і мастацкіх у перыяд першай рускай рэвалюцыі напісан пісьменнікам вялікі раман «Сярод балот і лясоў» (1913—1916).

Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Я. Брайцаў працуе ў павятовам Клімавіцкім выканкаме, у дваццаці гадах быў членам калегіі адзела сацыяльнай абароны, а пасля членам калегіі зямельнага адзела. У 1925—1927 гг. ён працаваў выкладчыкам у Заблытшынскай школе селянянскай модалі.

Якуб Раманавіч у гэты час не пакідае і літаратурнай працы, піша артыкулы ў «Крэстынскую газету», напісаў аповесць «Гаспадар» і шэраг вершаў. Ён быў членам Усерасійскага Саюза селянскіх пісьменнікаў.

Якуб Брайцаў пачаў літаратурны шлях тады, калі беларуская мова была забаронена. Таму ён пісаў па-руску. Але свае творы аўтар перапісаў беларускімі («спраўш», «хвароба», «сподзя», «ланцуг», «страха», «добрый», «тута», «жартаваць», «хлопцы», «бульба» і г. д.), беларускімі прыказкамі і прымаўкамі.

Памёр пісьменнік 2 сакавіка 1931 г. у Заблытшынскай балніцы і пахаваны на мясцовых могілках.

Рукпісы пісьменніка знаходзіцца ў яго сына Васіля Якубавіча Брайцава, маскоўскага прафесара.

Варта, каб спадчыны Якуба Брайцава зацікавіліся нашы літаратуразнаўцы, а Цэнтральны архіў БССР набыў рукпісы пісьменніка і даў магчымасць вывучаць іх нашым вучоным і пісьменнікам.

С. КОЙДАНАЎСКІ.

СУЧАСНАСЦЬ І ГІСТОРЫЯ

Шчыра прызнаем: мы даўно чакалі сбалансаваных сустрэч з коласальнамі, мастацтва якіх заслужана прызнана шырокімі коламі гледачоў.

Каму не вядома слава тэатра — першаадкрывальніка нацыянальных талентаў акцёраў, тэатра крылатай і вострай рэжысёрскай думкі і змянялага творчага ансамбля. Кожны сезон звычайна пацвярджае становую рэпутацыю калектыву, прыносячы новыя эстэтычныя радасці яго сябрам і прыхільнікам. Аднак нехта сказаць, што здыбыты даюцца коласальна лёгка, без высокага напружання творчай энергіі і дапытлівых пошукаў, і што заўсёды пошукі калектыву канчаюцца беспрыспрымі перамогамі. Бываюць у тэатра спраўданы ўдзельні, але не мінае яго і горны няздзейснены заду.

На гэты раз мы пераканаліся, што тэатр не спыніў пошукаў, асабліва ў ўзабачанні рэжысёрскага і акцёрскага майстарства, хоць рэпертуар яго бедзакорны.

Здобыткі і страты

Можна і не варта было такому сядзімаму тэатру траціць эмацыянальна запал на прамерна «лёгкае» на думцы і сентыментальнае па настрою лірычную камядэлю «Заводскія хлопцы». Нават і ў гэтым жанры можна было знайсці больш значныя творы аб цудоўнай савецкай моладзі, яе жыццёвых ізалях і пачуццях. Але здарэнца, што, паклаўшы ў аснову спектакля неадсканую або спрэчную п'есу (што ўвогуле непажадана), творчы калектыў сваім талентам і майстарствам выразіла акцэнтнае стапачнае ў ёй і гэтым змяніла адмоўнае і слабое.

Спектакль коласальнаў (рэжысёр Ю. Собалеў, мастак Н. Іванова) больш шырока эмацыянальна дыхання, глыбейшы па думцы, чым п'еса. Многае недагаворанае, недакладнае і няўдава раскрытае ў п'есе, дапоўнена багатым мастацкім ўвядзеннем, натхненнем і эстэтычным густам рэжысёра і акцёраў.

Перш-наперы варты сказаць пра творчае актыўнае рэжысёру і яе вобразнае бачанне спектакля. Мы тут зноў адчулі жыццёвыя крылаты думкі Малякоўскага аб тым, што тэатр ёсць мастацтва, якое адлюстраввае, а павелічывае шкло».

Рэжысёра бывае рознага. Аб той, якая запалена ідэямі і схемамі і штэмамі, эстэтычным нежыццёвымі традыцыямі, аднойчы вельмі трапіна сказаў Г. Таўстэноў: «Сустрэкаюцца сродна такія... рэжысёры, якія выбульваю, рамантыку нашых дзён сродкамі вонкавай рэалістычнасці, суровую праўду нашага жыцця — сродкамі французскай меладрамы канца мінулага стагоддзя, а хараво на нашых дзён — сродкамі дэкадэнцкага стылізацыі старажытнасці мастацкаў з «мира искусства».

Малоды рэжысёр і мастак тэатра ўзголазе з пільным рэалістычным традыцыямі коласальнаў сталі на ішчы, больш злыны шлах.

У зрарокам вобразе спектакля многа паветра, сонца, цёплых, жыццёва-радасных фарбаў. Гэта адпавядае яго агульнаму антымістэцкаму настрою і лірыка-камядэльнаму тэмпа-рытму.

Рымскі надрывны меладрамы і стэляжыя экзотыкі, якія ёсць у п'есе, прылучаныя настолькі, наколькі гэта дазваляе літаратурны тэкст.

На першым плане ў спектаклі ішчы, больш мажорнага акцэнта — светлая, аптымістычная лірыка, цёплы гумар, шчодрасці і шчырасці палымых юнацкіх сэрцаў. Яны не траціць любові да жыцця і адчуваюць вялікую сілу калектыву нават у складаных акалічынках, калі хлопцы і дзятчаты, ратуючы жыццё юнака, апынуліся на бальнічым ложках.

Добра прагучала ў спектаклі тэма высякароднасці і гуманнасці прафесіі сарэцкага фрэца, перамога смеласці і наватарства ў медыцыне над коснасцю і абываівацтва.

У сюжэтным «тэхнікумі» Мішы (Ф. Марынінкіч), Вані (О. Лопі) і Шуры (Г. Маркіна) тэма рэалістычна адступіла на другі план перад глаўнай тэмай самаадданага сярбровства і спраўданага шчырага кахання.

У спектаклі шырвае не столькі яўдалае мінулае і калючы характар Вані, колькі яго адвага і вернасць сваім пачуццям, пераываханне тэра па іх уплывам. Імяна ў гэтым становяча асаблівае вобразе, створаюча О. Лопі. Заслугоўвае прызнання цэпая інтанцыя сярбровства і адваданы маладзёжнаму калектыву, якая афарбоўвае псіхалагічны партрэт гераіні Г. Маркінай і робіць яе прывабнай. Ёсць і іншы творчыя ўдзельні ў выканаўцаў ролі малых гераюў. У такім жа плане паказу высякароднай савецкай маралі і гуманнасці сыграны сцэны ў хірургічнай клініцы больш сталымі майстрамі

М. Звездатовам (Крупнін) і Л. Марцісавай (Анісава).

Вельмі добра, што тэатр імкнўся ўтпываваць лепшымі рысам савецкіх людзей, паказаць іх праз мастацкае «спавелічывае шкло», пазавіць гераюў танага меладраматызму і ружовой сентыментальнасці.

І ўсё ж спектакль не ўсёміг задалоў пацрабавальнага савецкага гледача банальнасцю многіх старонкаў літаратурнага тэксту п'есе, адсутнасцю дастаткова глыбокіх і разнастайных характараў, неарыгінальнасцю канфіліктаў. Нямнога дадзена аўтарам п'есе акцёрам для таго, каб іграць не проста добрых хлопцаў і дзятчаты наогул, а імяна з вядомай хлопцаў. Назва п'есе больш гучыць як муніцыпал, чым як істотна элемент псіхалагічнага партрэта моладзі, бо ніякіх сур'яных падзей з гераімі ў працэсе вытворчасці не адбываецца.

Герой і калектыў

Спраўданае мастацтва не сумяшчальна са спектаклямі-блізнятамі, спектаклямі-копіямі, варыяцыямі ўжо вядомых сцэнічных твораў. Кожны стаў тэатр самастойна, па-свойму прапавіць драму, знаходзіць у ёй думку, асабліва блізка яго калектыву.

«Востраў Афралдыты» ў коласальнаў не падобны па сцэнічным вырашэнню да цікавага спектакля купалаўцаў. У спектаклі відавочна — уласна мастацкае аблічча, свае псіхалагічныя інтанцыі. У сувязі з гэтым спектаклямі і яго рэжысёры варты прамаць размову на старонках усеазагонага друку аб тым, што з'яўляецца тыповым для сучаснага савецкага тэатра — спектакль аднаго галоўнага гераю, якому «акаманіруе» ансамбль, або сцэнічны твор, дзе актыўна і робіцца дзейнае ўвядзенне творчы калектыў.

Нам здаецца больш прынцыповай падобна драматычнае сучаснае спектакля на аснове ўсяго кантэксту п'есе, дзейснай творчай думкі ўсіх персанажаў. Вядома, што ў найбольш таленавітых спектаклях сучаснага тэатра хвалюе ўсё ансамбль, а не толькі цэнтральны гераю. Спектакль мае поспех, калі драматычнае перажыванні выказаны не толькі самім гераюм, але знаходзіць адлюстраванне таксама ў аумках і паводніках іншых дзеючых асоб. Спектакль, «Востраў Афралдыты» (рэжысёр Ю. Собалеў, мастак А. Грыгар'ян) належыць да такіх сцэнічных твораў, дзе выраза гучыць калектывны акцёрскі голас. Гэта, зразумела, не выключнае і яркіх індывідуальных удач.

Гаворымае, што вабчы ў спектаклі, — выключнае пафас і бязвы тэмперамент, востра антакаліянальная накіраванасць. Адчуваецца сутунчасна ізаі і эмоцый сцэнічнага твора сур'янізм міжнародным падлем, які ў нашым дзе адбываюцца ў Конга, Лаосе, на Кубе і ў іншых краінах, дзе народ уявіў свой гняў супраць калааніялістаў. Спектакль па ўсёму настраю не абмежаваны барацьбой кіпрэятаў супраць жорсткага англіскага імперыялізма.

Тэатр не столькі паглыбіўся ў асабістае перажыванне глаўнай гераіні, яе ў душыную драму страты любіага сына, колькі аддаў роўную ўвагу ўсім гераюм, раскрыўшы сучаснага грамадскага гучаня ізаі і вобразы п'есе. І разам з тым вобраз Кір'якулі ад такога сцэнічнага вырашэння не страціў псіхалагічнай пераканальнасці і мастацкай выразнасці.

У чым сваё асабістае вобразе, з якім мае пазнаёміла М. Балінская? Мы бачым яе ў асаблівым акцэнта на тым, што многія прыёмы, якія хвалюць палымую кіпрэятаў, не грамадскія і дасбытна ізаляваны, не былі адрэізаны толькі ў арганічнай аднасці гераіні з эпохам, у тым, што яе дзеянні, думкі і эмоцыі адлюстравваюць імкненне і настраю ўсёго народа. І хоць Кір'якулі часта хвалюча гаворыць пра абываік і сэрца маці, мы, аднак, разумеам, што гераіня М. Балінская не толькі маці сваёго сына-рэвалюцыянера. Яе клопат больш вялікі і аддадзены лёсу ўсіх

Пісьмы ў рэдакцыю

Пакуты пакупніка

Часта бывае так, што пазні часопіс не выліваецца, але з яго зместам знаёміцца ў бібліятэцы. Разгартуў часопіс — вельмі зацікавіўся абматэрыяла, і хачеся б набыць гэты нумар.

Аднак тэма пошукі дарэмнага, бо нідзе не купіш свежы нумар часопіса. Так было са мною і на гэты раз. Дзе я ні пытаў 12 нумар часопіса «Бярозка», усюды атрымаваў адмоўны адказ: і ў Абуцкім паштовым аддзяленні, і ў Крупскім «Саюздруку» і ў рэдакцыі газетнага кіёску.

На самай справе, нехта ж вылісаць усё выданні, нават калі ты — актыўны чытач. І тут на дапамогу павіны прыйсці кіёскі «Саюздруку». Трэба завесці такі парадак, каб у

прыгнечаныя юнаку і дзятчаты Кіра. У гэтым, як слухна акцэнтна артыстка, Ламбрыйн знаходзіць душэўны сілы для таго, каб мужна перанесці жакліваю сямейную трагедыю — смерць любімага сына. Такая «лейт-тэма» асабліва «эрыне» вобразам М. Балінскай.

Гэты вобраз у кожным тэатры, у тым ліку і ў коласальнаў, дзе падастава па размовы аб вытокаў спраўданага акцёрскага майстарства. Артыстка М. Балінская ў вобразе Кір'якулі аддае выключную ўвагу сцэнічнаму выражэнню слова-думкі, слова-эмоцыі. Аднак яна разумеа, што дзейнасць слова не будзе поўнай беззастэпных ляз і падтэкст. Артыстка раскрывае падтэкст з дапамогай мелодыі галасавых інтанцыяў, пластыкі і ўсім рытмам жыцця гераіні на сцэне. Выразнасць слова арганічна з'яўляецца з «фізічнымі дзеяннямі» артысткі ў ролі. У гэтым сінтэзе, а не ў прамернага заостранай палачы гукі, руху і жэстаў М. Балінская дасягае тыповыя сцэнічнага характараў.

Нехта было б ўспрыняць усю глыбіню драматычнага перажывання кіпрэятаў, калі б артыстка не валодала «супутраным маналагам» і не разумеа прыморд тэмпераменту гераіні. У вобразе Ламбрыйн М. Балінская мы выраза адчулі душу гераіні, стыль яе мыслення і рытм жыцця, напружанні і шчылы позірк ваць, радасную і сумную ўсмішку высакароднай маці і змагара.

З такой жа душэўнай шчодрасцю мякка і цёпла сыграная роля Вікі А. Мельдэюкавай. Нам думецца, што гэта другі па значэнню вобраз у спектаклі. І гэты вобраз дадзены не ў стацыі, а ў руху, у развіцці і канчатковым стагнаўні. Калісьці ў Л. Нёміровіч-Ланічакі гаварыў, што глядач хоча сам у тэатры ўвядуць, распавідаць, вобраз і калі гэтай творчай патрэбы артыст які пазбывае, глядач становіцца пасіўным. Манера жыцця А. Мельдэюкавай і вобразе выклікае неабходнасць думачы пра гераіню, пра яе сучасны лёс і будучыню. Артыстка паступова знаёміць нас з душэўнымі імкненнямі дзятчынны, ад якой юнак Давідаўсавеліне светлага і пулоўнага ў жыцці. Для яго Вікі гатова на самавыжыванне. Сціпласці і лядоанасці спалучаюцца ў сцэнічным характары дзятчынны з загартаванай волі і рашучасцю ў абароне жыццёвага ізаляў. Гэта простая маладая жанчына, але з надзвычай чуйнай і высакароднай натурой. І ніхто не здолеа прымусяць Віку абчыць з таго шляху, на які яе кіла сумленне і гарача пачуцці. Такі прымабы вобраз складаецца ў сядзямасці гледача на працягу спектакля.

Сонь мы і не прыхільныя строгага амлду, аднак нехта ў прамерна вылівае ролей іе ўлічывае «магчымаці артыста. Вытавая артыстка Я. Глебуўскага нібы зьянікуў тэатра на ролю ледзі Патарас. Ледзі — каліна і абываіва, ганарлівая англіскага арыстакратка. Гэта павіна знайсці належнае адлюстраванне не толькі ў псіхалагічным партрэце гераіні, але і ў галасавых інтанцыях, у манеры гаворкі, рухах, жэстах і паставе Патарас. Але такога плана вобраз не ўдасіўны творчому тэмпераменту Я. Глебуўскай, і яна спраціла тэатру і неарганічнай ролі таленавіты, чым і нанесла страту глыбінні псіхалагічнага і сацыяльнага канфілікта, які разгортваецца паміж дзвюма маці.

Спектакль у асноўных рысах ансамблевы. Гэтым спрыяюць сардэчнасці і суровае засяроджанасці Тэафіласа (Я. Буракоў), псіхалагічна выражэннасць характараў Дзві (Я. Шапаў), сатырычнае заостранасці сцэнічных партрэтаў Кэці (Л. Мадэска), Маклея (А. Трус), Ральфа (С. Казлоў) і іншых вобразыў.

Почырк рэжысёра

Рэпертуар коласальнаў у асноўным наўдзены, сучасны. У гэтым глаўная прычына прыхільнасці да іх гледача. Аднак тэатр часам стаіць твора і пра мінулае беларускага народа, і пра барацьбу з ворагамі. У спектаклі «Заводскія хлопцы» (Заканчэне на 4-й стар.).

Дэталі падводзяць

Шматлікія гледачы наведваюць рэспубліканскую мастацкую выставку. Што ж, цікавіцца ёсць чым: у музеі знамяціцца разнастайная творы беларускіх мастакоў. Многія з іх запамінаюцца, хвалюць. Аднак у некаторых карцінах не адчуваецца жыццёвай праўды.

Мне хочацца сказаць некалькі слоў пра карціны на тэмы калгаснага жыцця. Некаторыя дэталі гэтых карцін так кіруюцца ў вочы, што можна не быць прафесіяналам, каб заўважыць памылкі.

Вось карціна мастака І. Белановіча «Пад вясну». На прырэдным плане паказана, як трактар «Беларусь» вядзе цяжкараўнаю цяглыку (не сцяні) з торфам. Відаць, аўтар задумаў паказаць размах барацьбы калгаснікаў за будучы ўраджай. Аднак гэта адлюстравана непераканана. На калгасных палях амаль немагчыма

убачыць такую з'яву. На транспаранце звычайна зняты больш мажорнага трактары. А «Беларусь» выкарыстоўваецца на палях ці іншых палосных работах. Ужо ніяк нехта паверыць, што гэтая невялікая машына можа забяспечыць высокую тэмпу вясняні ўгнаенняў, ды шчыль па такой «пад вясну» дароце. Аўтар, відаць, мала знаём з калгаснай вытворчасцю.

Ці ўзяць карціну «Дзяркі» А. Малішэўскага. Невядома, дзе мастак ўдалося бачыць, каб даяркі даглядалі гадавалых цялят. Хутэй за ўсё ён хацеў паказаць цялятні. Трэба ж ведаць, што даяркі звычайна даглядаюць цялят толькі да дваццацідзённага ўзросту. Не ўдалося аўтару перадаць дынаміку карціны. Рух і жэсты дзятчаты атрымаліся ненатуральныя, надуманыя. Вядома, такая ўмоўнасць не можа хвалюваць гледачоў.

Няправільна...перададзеныя дэталі зніжаюць варт

